

te zijn, wanneer wij lezen, want ik ben niet bekwaam om de juiste beteekenis van iets zoodanig te kennen, dat ik ze anderen kan mededeelen, maar ik heb het recht te trachten het voor mezelf uit te maken en wat ik tot mijzelf mag zeggen, mag ik ook tegen jou zeggen." Om een indruk te geven van deze merkwaardige correspondentie, mogen hier twee fragmenten ervan in vertaling volgen. In een brief van 16 Mei 1858 schrijft hij over Filippijzen 3 het volgende: "Er is diepe wijsheid in vers 13. Nooit terugzien met voldoening op iets dat gedaan of bereikt is of dat wij bezeten hebben. Let op de beschrijving van hen, die aan aardse dingen hechten en laat ons van hunne wegen afwijken. „Wandel" (Engelsch „Conversation") in vers 20 beteekent achterwaarts en voorwaarts gaan en heeft betrekking op het „wandelen" in de vorige verzen. Welk een beschrijving van de macht van Christus in het laatste vers, over „alle dingen" en over onze vernederde lichamen, en welk een dag zal het zijn als Hij al Zijn werk volbracht zal hebben. Ik denk, dat hoe meer wij in Christus' werk indringen, des te meer Hij zijn werk in ons zal kunnen volbrengen. Want Hij wil altijd, dat wij één zijn, opdat Hij één kan zijn met ons".

Op 13 April 1860 schrijft hij aan zijn vrouw: „Laten we nu lezen 1 Cor. 12 over de organisatie van de kerk en de verschillende gaven van de Christenen, en de reden van deze verschillen, dat Christus' lichaam meer volkomen moge zijn in al zijn deelen. Als wij duidelijker gevoelden onze eenheid met Christus, zouden wij onze positie als leden van Zijn lichaam kennen en zouden meer gewillig en met meer verstand werken met al de anderen, ter bevordering van de gezondheid en den groei van het Lichaam, door het gebruiken van elke kracht, die de Geest ons heeft geschonken."

In 1866 was Maxwell hoogleraar geworden in Aberdeen, vier jaar later kreeg hij een benoeming aan de universiteit van Londen. Hij bleef daar vijf jaar, in welke periode hij ook persoonlijk kennis maakte met Michael Faraday, met wien hij reeds eerder in correspondentie was getreden.

Aan het hoogleraarschap te Londen kwam een eind door een ernstige ziekte in den herfst van 1865. Alle hersenarbeid moest geruimen tijd worden nagelaten, en de eenige geestelijke inspanning die hij zich kon veroorloven was het luisteren naar een gedeelte uit den Bijbel, dat zijn vrouw hem elken avond voorlas. Ook na herstel bleef hij op zijn landgoed in Glenlair (dat hij geërfd had van zijn vader, die in 1856 was overleden) wonen, en wijdde zich geheel aan zijn wetenschappelijk werk. In deze periode schreef hij zijn groot werk over „Electriciteit en Magnetisme", dat voor de ontwikkeling der electriciteitsleer van zoo buitengewoon veel belang is geweest.

Naast zijn wetenschappelijk werk vervulde hij zijn plichten als landheer en vond zelfs gelegenheid om de zieken in het dorp te bezoeken en met hen te lezen en te bidden, indien dit op prijs werd gesteld. Iemand, die hem in deze periode bezocht, maakt melding van den grooten ernst waarmede Maxwell elken dag in zijn huis de huisgodsdienst-oefening leidde. In zijn papieren vond men later eenige fragmenten van gebeden, ten gebruike bij de huisgodsdienst-oefening, waarvan er een als volgt luidt: „Almachtige God, Gij die den mensch hebt geschapen naar Uw eigen beeld en hebt hem tot een levende ziel gemaakt, zoodat hij U zou kunnen zoeken en heerschappij hebben over Uwe schepselen, leer ons te bestudeeren de werken Uwer handen, opdat wij de aarde mogen onderwerpen tot ons nut, en ons verstand mogen stellen in Uw dienst; en zoo te ontfangen Uw gezegend Woord, opdat wij gelooven mogen in Hem, dien Gij gezonden hebt om ons te geven de kennis der zaligheid en de vergeving onzer zonden".

In 1871 werd hij opnieuw voor een professoraat aangezocht, nu te Cambridge, waar iemand noodig was, die aan het hoofd kon staan van het nieuw te bouwen „Cavendish laboratorium". Maxwell nam de benoeming aan, en zag zich daardoor genoodzaakt gedurende een aantal jaren bezig te houden met de vele praktische aangelegenheden, die met den bouw en de inrichting van een laboratorium samenhangen. In 1874 kon het laboratorium in gebruik worden genomen. Echter slechts vijf jaar later, werd zijn werk afgebroken. In 1877 vertoonden zich de eerste symptomen van een maaglijden, zijn gezondheid nam gestadig af en op 2 October 1879 deelde zijn arts hem mede, dat hij niet langer dan een maand meer te leven had. Hij keerde nog, hoewel uiterst zwak, naar Cambridge terug. Zijn naderend einde scheen hij met een diepe innerlijke rust tegemoet te zien. Slechts toonde hij zich zeer bezorgd over zijn vrouw, die de laatste jaren ook ziek was geweest, en door hem zelf met de meeste liefde was verpleegd. Tot op het laatst trof hij de noodige schikkingen voor hare verzorging. Op vijf November 1879 overleed hij. Dr Guillemaud, de geestelijke van de Engelsche kerk, die hem in zijn ziekte regelmatig bezocht, schreef eenige weken later in een particulieren brief o.a. het volgende: „Ik was gewoon bijna elken dag naar hem toe te gaan, gedurende de vijf of zes weken, dat hij hier was en met hem te lezen en te bidden. Hij gaf de voorkeur aan de gebeden der kerk en vroeg er om en door zijn wonderlijk geheugen kende hij ze

alle uit het hoofd.... „Zijn kennis van den Bijbel was merkwaardig en hij vroeg telkens naar zijn meest geliefde gedeelten. Vier dagen voordat hij werd weggenomen ontving hij het Heilig Avondmaal uit mijn handen, met heilige, eerbiedige devotie, en zeide welk een kracht het hem schonk".... „Ik had slechts weinig van zijn innerlijk leven geweten voor zijn ziekte; hij was buitengewoon teruggetrokken; en hoewel wij van tijd tot tijd wel eens een tekst kritisch bespraken, toerden wij daarbij slechts zelden de geloofsleer of het geestelijk leven zelve aan.... Maar zijn ziekte legde het gehele hart, de ziel en den geest van den man bloot: zijn sterk en onwankelbaar geloof in de Vleeschwording en alles wat daaruit voortvloeit; in de volle genoegdoening der Verzoening; in het werk van den Heiligen Geest. Hij had doorzocht en gepeild alle schema's en systemen der filosofie, en had ze tenslotte ledig en onbevredigend gevonden — „unworkable" was het woord dat hij zelf gebruikte — en hij wendde zich met eenvoudig geloof tot het evangelie van den Heiland".

G. J. SIZOO.

¹⁾ The Life of James Clerk Maxwell, by Lewis Campbell and William Garnett, Londen, 1884.

De meeningen van Dr J. G. Ubbink.

Van de gereformeerde bladen, die ons onder de oogen komen, gaven, behalve dan „De Reformatie", slechts twee een niting betreffende de opkomende kwestie-Ubbink. De ééne is van Ds J. Smelik (Loosduinen), de andere van Ds D. P. Kalkman (Moordrecht), resp. in „Loosduinsche en Goudsche Kerkbode".

Eerstgenoemde schrijft:

Dr Ubbink heeft gelijk alle predikanten der Geref. Kerken, onderteekend het Onderteekeningsformulier voor Dienaren des Woords, waardoor hij beloofd heeft, „noch openlijk, noch heimelijk (te) zullen voorstellen, drijven, prediken of schrijven tegen de voorzeide leer" (d.i. de leer, begrepen in de drie formulieren van eenigheid), „of eenig punt derzelfde", op poene¹⁾, dat hij „hiertegen doende metterdaad (ipso facto) van (zijn) diensten gesuspendeerd" zal zijn.

Dit laatste beteekent: geschorst in zijn ambt. Waar deze belofte gegeven is, gelijk het formulier zegt: „oprechtelijk in goeden konscientie voor den Heere", heeft deze onderteekening de kracht van een eed.

Het is daarom zoo'n droevig feit, dat Dr Ubbink dezen weg kiest tot openbaarmaking van zijn zonder twijfel afwijkende meeningen.

We zullen er wel meer van hooren, want door de uitgave van dit boek is hij ipso facto van zijn dienst gesuspendeerd, en zal de Kerkeraad hem niet meer kunnen laten optreden in zijn ambtelijk werk.

De tweede:

Velen zullen met eenige spanning kennis genomen hebben van het bericht, dat Dr Ubbink van Zevenhoven een boek uitgeeft, waarin verschil met de belijdenis zich openbaart. Zoo doen althans de dagbladen het voorkomen.

Laatstgenoemde auteur schort zijn oordeel nog op tot hij het boek bestudeerd heeft.

Aanteekening: Deze week sluit ds A. H. v. Minnen in „Westlandsche Kerkbode" zich aan bij de opmerkingen van ds J. Smelik van Loosduinen, en zegt:

Indien de veronderstelling van Ds Sm., dat dit verslag juist is, ook juist is, dan is er in deze bedroevende en verbluffende opvattingen van Dr U. slechts één ding, dat niet verbaast en niet verbluft: dit, dat hij acht, dat er geen uitwendige tucht mag plaats hebben; een veiligheidsstelling, die niet onbegrijpelijk is.

In de conclusie, die Ds Sm. trekt, heeft hij m. i. volkomen gelijk.

„De knuppel in het hoenderhok".

Dr Geelkerken schrijft in „Woord en Geest" iets over het boek van Dr Ubbink (zie boven):

Het boek van Dr Ubbink blijkt een knuppel in het hoenderhok. Ditmaal evenwel niet van buiten af, maar uit den eigen kerkelijken kring er in geworpen.

Indien Dr Geelkerken ons minder liet kijken in zijn ziel, en wat meer in de breede schachten der objectieve waarheid, en der concrete werkelijkheid, dan zou hij de kwestie zoo gesteld hebben: in dien dit boek een knuppel is in het hoenderhok der gereformeerde kerken, die de drie formulieren van eenigheid aanvaardden, dan is het dat ook voor ons, die voor God en menschen met een eed hebben bezworen, dat wij de drie formulieren van eenigheid bewaren, ongerept, zelfs bewaren tegenover de gereformeerde kerken in Nederland.

Deed Dr G. deze vraag, dan zou het debat rustig kunnen blijven. Er bleef dan niets anders te doen over, dan zuiver logisch — en hierbij kan de eerste de beste boeddhist, brahmaan, christen, jood, die hersenen heeft, voortlichting geven — de vraag te stellen en te beant-

¹⁾ ondhollandsch woord voor straf.

woorden: is, wat Dr Ubbink zegt, overeenkomstig de drie formulieren van eenigheid? Bleek dan, dat dit niet zoo was, dan was de knuppel geworpen (nog wel door iemand, die „organisch" schijnt te behooren tot den Woord-en-Geest-kring, en dus al evenzeer „niet van buiten af") ook in den kring der de drie formulieren van eenigheid allergetrouwst bewarende (als men het gelooven mag) „hersteld-verband-gemeenschap".

Ik begrijp soms niets van de kerk-worstelingen; alleen, dat ze gruwelijk oneerlijk zijn. Precies dezelfde methoden volgende, als in den oorlog, tegen welks uitwassen (!) men zoo strijdt, in zwang zijn. De vlucht uit het concrete, alweer... (zie Kerkelijk Leven).

Het is goed, en toch ook weer niet goed.

„De Wakker" (Chr. Geref.) heeft ook zich geuit over de door Prof. Waterink aangesneden kwestie-Lisse. Twee redacteurs spreken er over. Docent Van der Schuit spreekt alzoo:

Men moge het, gelijk verleden week in „De Reformatie" is geschied, durven bestaan om de Christelijke Gereformeerde Kerk te brandmerken als zonde, zulk een schandelijke aantijging maakt onze conscientie niet. Wie voor de vierchaar van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis wordt gerechtvaardigd, laat de schandelijkheid lasteren en gaat rustig zijn weg.

Docent Lengkeek is evenmin „gesticht":

Er is te Lisse iets vreeselijks gebeurd. Officieel heeft daar de Gereformeerde Kerk zich laten vertegenwoordigen bij de bevestiging van Ds A. Ponstein. Dat wordt door verschillende toonaangevende personen in de Gereformeerde Kerken ten sterkste afgekeurd; wat is toch volgens hen de Christelijke Gereformeerde Kerk anders dan een, zij het geordende, verzameling van menschen, die den weg der scheurmakerij bewandelen? En dan bij die scheurmakers zich officieel te laten vertegenwoordigen! Hoe is het mogelijk? (Riekt naar den mutserd! Het schijnt, dat dezelfde Gereformeerde Kerk zich ook nog heeft doen vertegenwoordigen bij de intrede van den nieuwen predikant in de Hervormde Kerk daar ter plaatse. Ook dat vindt men erg, maar het is te tasten, dat erger voor hen is de vertegenwoordiging bij de intrede van Ds Ponstein! En dat niettegenstaande de aanvaarding van het beginsel der pluriformiteit der kerk.

Met dit laatste zinnetje valt de geachte schrijver „De Rotterdammer" — precies, zooals ik toen voorspelde — af (in zijn eens tegen mij gericht polemiek), hoewel men toen er zoo tevreeden over was, althans er over zweeg.

Het is dus mis, volgens „De Wakker".

En toch is het ook wel weer goed, en wordt een deel der door mij tegen „De Rotterdammer" (ter afwijzing van de „pluriformiteits"-leuze) aangevoerde argumenten aanvaard, nu de kwestie eens „concreet" moet worden. Men leze maar:

Ik voor mij — dit is dus heel persoonlijk — zou er niet aan denken, een vertegenwoordiging te verzoeken, als ik nog eens intrede moest doen in een gemeente; indien mijn kerkeraad het wilde, zou ik er mij ten sterkste tegen verzetten. Zijn wij h.v. voor de Gereformeerden niet de wettige voortzetting der Gereformeerde Kerk in Nederland, zij zijn het niet voor ons. Daar ligt werkelijk in wederzijdsche afvaardiging ook een wederzijdsche erkenning, en wederzijdsche erkenning heeft in het wezen der zaak het bestaansrecht ook wederzijds op. Laten we in dit opzicht maar niet lief doen jegens elkander. Ge zegt: Maar dit sluit dan ook alle samenwerking uit! Zeker! Op elk gebied, waar de kerk ambtelijk heeft op te treden, is dit ook zoo. Buiten het terrein van het ambtelijke bestaat er misschien mogelijkheid van samenwerking van de kerken op het breede terrein van het publieke leven; ik zeg: misschien! Ook hier komt, goed gezien, de kerk nog in gedrang. De uitdrukking: over de kerkmuuren elkander de handen reiken klinkt heel mooi. Wij kunnen het doen als broeders in Christus; kunnen we het ook als leden van verschillende kerken? Misschien ben ik in dat opzicht wat te exclusief, welk verwijt ik wel dragen wil!

We zullen het nu maar laten gaan, dat deze laatste schrijver zichzelf weersprekt: afkeuren en goedkeuren. In zijn laatste opmerkingen raakt hij de kern der zaak, en kan ik hem bijvallen. Ook ik voerde indertijd tegen „De Rotterdammer" aan: als de chr. geref. mensch voor God een eed doet, dat hij niet anders kan en mag, en ik doe hetzelfde, dan zijn we in dien diepgewortelden wil, om te leven bij de volstrektheid van Gods gebod, met name in het vraagstuk der kerk, beiden broeders, en kunnen elkander erkennen als dienaren van God. Maar als we op DAT terrein de volstrekte eischen loslaten, of een gelegenheidspolitiek voeren, dan rukken we beiden aan het gelegele fundament, dan raken we elkaar kwijt, daar waar onder onzen voet de bodem moet gevoeld worden; dan is „broederlijkheid" niets anders dan wereldsche vriendschap, buiten de wet van het rijk der hemelen om. Daarom is dit stukje van Docent Lengkeek, als het erop aankomt, een uitlating, die hem en om verbindt in den grond. Eerst op die manier kan er gepraat worden over de mogelijkheid van christelijke pacificatiepogingen; christelijke, zeg ik, niet „wereldsche".

Zoo heel langzamerhand komt er toch een streepje licht door veel quistere wanden heen schieten.

De kwestie van Lisse is in den grond een zaak van bidden MET, dan wel VOOR elkaar. De een (de chr.

geref.) bidt dwalenden. De ander den Spaar-delijke dep-gebed, dat dankbaar-matiek. Mr den ander elkaar in, want ze ha-ten aanzien broeders, g-dergeschen. Ik beg-alleen d-strouve gel-

Er zijn heb jij ge-beeren te-met de-van mijn-gehaald. Z-diging: gij-(tegen a-houden wa-begrepen, te wijzen, van Dr J.-weekblad

Het he-zeer, dat-Zwingli-matoren-met hen

Onze ch-zóóver geb-over onze-ze het al-C.G.B., (e-orgaan he-een eigen-(het laatst-van 14 en

Theologis-strueerd:

Maar -nieuwd-wondere-niet zoo-God heb-aan ze g-hun me-cipelen, slotte de-Ds le-Domtore-dien tore-bouwen-God t'we-bazen ze-en resta-Zoona-zaak de-schrijft -De kwes-opgevat:

Is het-Straf v-wil zij-doodstra-den stro

Natuurli-christendoe-wat de se-geen enkel

Een o-bewoner-Slechte-de stra-wil, ge-jongmen-tegenove-op het j-tenheid, verzuim-baurend-het zoo-wil ontv-maar d-.....neer

U toht-de ziel?-heid? Var-richten, ex-gymnastae

De die-bewoner-le zonde-een mee-uittrede-kenning-Als w-